

POSTANOWIENIE

Dnia 6 września 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Paweł Księżak (przewodniczący)

SSN Paweł Czubik (sprawozdawca)

SSN Marek Dobrowolski

w sprawie ze skargi P. B.

na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki
w postępowaniu przed Sądem Apelacyjnym w Krakowie w sprawie o sygn.
III AUa 2900/20,

z udziałem Skarbu Państwa - Prezesa Sądu Apelacyjnego w Krakowie

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw
Publicznych w dniu 6 września 2023 r.,

- 1. stwierdza, że w postępowaniu prowadzonym przed Sądem
Apelacyjnym w Krakowie w sprawie o sygn. III AUa 2900/20
nastąpiła przewlekłość postępowania;**
- 2. przyznaje skarżącej P. B. od Skarbu Państwa – Sądu
Apelacyjnego w Krakowie sumę pieniężną 2000 (dwa tysiące)
złotych;**
- 3. zasądza od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w Krakowie
na rzecz skarżącej P. B. kwotę 240 (dwieście czterdzieści)
złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania wywołanego
skargą;**
- 4. oddala skargę w pozostałym zakresie.**

UZASADNIENIE

Pismem z 14 kwietnia 2023 r. P. B. (dalej jako: „Skarżąca”), reprezentowana przez profesjonalnego pełnomocnika, złożyła skargę na przewlekłość postępowania prowadzonego przed Sądem Apelacyjnym w Krakowie w sprawie o sygn. akt III AUa 2900/20, wnosząc o: 1) stwierdzenie, że w postępowaniu przed Sądem Apelacyjnym w Krakowie w sprawie z powództwa P. B. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych, sygn. akt III AUa 2900/20, nastąpiła przewlekłość postępowania; 2) wydanie Sądowi rozpoznającemu wskazaną sprawę zalecenia wyznaczenia rozprawy; 3) przyznanie od Skarbu Państwa na rzecz Skarżącej kwoty 20 000 złotych; 4) zasądzenie od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w Krakowie na rzecz Skarżącej kosztów tego postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm prawem przepisanych.

W uzasadnieniu skargi podniesiono, że sprawa z odwołania Skarżącej przeciwko ZUS wpłynęła do Sądu Apelacyjnego w Krakowie 27 listopada 2020 r. w wyniku apelacji Skarżącej. Sąd Apelacyjny 1 grudnia 2020 r. doręczył odpis apelacji stronie przeciwnej. W dniu 22 grudnia 2020 r. została złożona odpowiedź na apelację. Następnie, 5 stycznia 2021 r. Skarżąca złożyła replikę na odpowiedź na apelację. Sąd Apelacyjny nie zajmuje się zatem sprawą Skarżącej od stycznia 2021 r., tj. przez okres 2 lat i 3 miesięcy. Jedyną wykonaną przez ten okres czynnością było wylosowanie 5 września 2022 r. (czyli blisko dwa lata po wpływie sprawy do Sądu) składu sędziowskiego. Nie sposób uznać tego jednak za terminowe wykonywanie czynności w postępowaniu apelacyjnym. Na początku kwietnia 2023 r. Skarżąca złożyła wniosek o wyznaczenie terminu rozprawy, jednakże do dnia złożenia niniejszej skargi pozostał on bez odpowiedzi. Podkreślono przy tym, że charakter przedmiotowej sprawy, stopień faktycznego i prawnego jej skomplikowania nie uzasadniają tak długiego oczekiwania Skarżącej na podjęcie stosownych czynności przez Sąd rozpoznający sprawę. W świetle przytoczonych okoliczności skarga jest zasadna.

Pismem z 11 maja 2023 r. Prezes Sądu Apelacyjnego w Krakowie (dalej: „Prezes SA”), złożył odpowiedź na skargę, wnosząc o oddalenie skargi, a w przypadku jej uznania – o przyjęcie mniejszej kwoty odszkodowania.

W uzasadnieniu odpowiedzi na skargę Prezes SA wskazał m.in., że 25 listopada 2020 r. do III Wydziału tutejszego Sądu wpłynęła apelacja

Skarżącej od wyroku Sądu Okręgowego w Kielcach z 24 września 2020 r., V U 3086/19 w sprawie o podstawę wymiaru składek. Tego samego dnia, tj. 25 listopada 2020 r., sprawę zarejestrowano pod sygn. III AUa 2900/20 i wylosowano przez SLPS sędziego referenta. Po przeprowadzeniu postępowania międzyinstancyjnego akta zostały przekazane na kalendarz akt oczekujących na wyznaczenie terminu rozprawy zgodnie z kolejnością wpływu. Dnia 5 września 2022 r., w związku z przejściem w stan spoczynku sędziego referenta, przeprowadzono kolejne losowanie przez SLPS oraz wyznaczono skład sądu. Dnia 3 kwietnia 2023 r. wpłynęło pismo o przyspieszenie wyznaczenia terminu rozprawy i tego samego dnia Przewodniczący Wydziału zarządził rozpoznanie sprawy poza kolejnością wpływu, a akta zostały przedstawione sędziemu referentowi. Termin rozprawy apelacyjnej został wyznaczony na 20 czerwca 2023 r.

Odnosząc się do zarzutów podniesionych w skardze Prezes SA podniósł m.in., że rozpoznawanie spraw zgodnie z zasadą kolejności wpływu oznacza, że terminy rozpraw (lub posiedzeń niejawnych, na których rozpoznaje się apelacje) wyznaczane są w pierwszej kolejności dla spraw o „najstarszych” sygnaturach. Regulamin urzędowania sądów powszechnych wskazuje, że sprawy powinny być rozpoznawane z uwzględnieniem kolejności wpływu akt do Wydziału.

W referatach sędziów nadal oczekują na terminy rozpraw sprawy, które wpłynęły w 2019 r. Terminy wyznaczanych rozpraw wynikają z liczby spraw wpływających do Wydziału w ostatnich latach oraz obsady kadrowej (liczne odejścia w stan spoczynku sędziów i nieobsadzanie zwolnionych stanowisk). W konsekwencji, w związku z wakacjami w Wydziale (obecnie 3 wakaty) spowodowanymi przejściem sędziów w stan spoczynku oraz stałym wpływem spraw, rosną zaległości i wydłużają się terminy rozpoznawania spraw, które wynoszą obecnie ok. 36 miesięcy. Na dzień 30 kwietnia 2023 r. pozostało do rozpoznania 5671 spraw wszystkich kategorii (z wyłączeniem WSCP i WSCU), które podlegają rozdysponowaniu pomiędzy dziesięciu sędziów.

W III Wydziale tutejszego Sądu dopiero od marca 2023 r. orzeka jedenastu sędziów (w tym jeden delegowany), a wcześniej przez długi okres faktyczna obsada była znacznie mniejsza. Na koniec 2022 r., po odejściu z końcem sierpnia 2022 r. kolejnego sędziego w stan spoczynku, w Wydziale orzekało 6 sędziów

apelacyjnych (w tym 3 sędziów funkcyjnych: dwóch z przydziałem do 50% i jeden do 90%) i nadal pozostawało nieobsadzonych 7 stanowisk sędziowskich. W 2022 r. obsada średniookresowa wraz z sędziami delegowanymi wyniosła 6,78 i stanowiła zaledwie 52,2% całkowitego limitu etatów. Obsada ta, w stosunku do limitu etatów, była najniższa w kraju. Referaty poszczególnych sędziów orzekających w pełnym zakresie na dzień 30 kwietnia 2023 r. nadal przekraczały po 500 spraw. Przyczyny wyjątkowo trudnej sytuacji kadrowej, jaka miała miejsce w Wydziale do końca 2022 r., są złożone.

Prezes SA zauważył też, że wpływ spraw z najliczniejszej kategorii AUa, do której należy również przedmiotowa sprawa, jest nadal bardzo duży i w 2022 r. na liczbę obsadzonych etatów sędziowskich był najwyższy w kraju, wyższy o 56,2% niż średnia krajowa. Mimo, że wskaźnik załatwienia przez sędziego orzekającego w Sądzie Apelacyjnym w Krakowie spraw z kategorii AUa za 2022 r. był wyższy o 18% niż średnia krajowa, to wynikająca z wieloletnich (niezawinionych ze strony Sądu) braków kadrowych najwyższa w kraju pozostałość spraw na liczbę obsadzanych etatów, obiektywnie nie pozwalała na szybsze rozpoznanie, również niniejszej sprawy.

W konkluzji Prezes SA – zważywszy na sytuację kadrową III Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, a także pozostałych Wydziałów tutejszego Sądu, ograniczenie możliwości delegowania sędziów z innych sądów, rozmiar obciążeń sędziów oraz okoliczności wskazane powyżej – wniósł o oddalenie skargi.

Dnia 20 czerwca 2023 r. Sąd Apelacyjny w Krakowie wydał wyrok w przedmiotowej sprawie III AUa 2900/20. Orzeczenie to jest prawomocne.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga zasługuje na uwzględnienie.

Zgodnie z art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (t.j. Dz.U. 2023, poz. 1725; dalej: „ustawa o skardze na przewlekłość”), strona może wnieść skargę

o stwierdzenie, że w postępowaniu, którego skarga dotyczy, nastąpiło naruszenie jej prawa do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki, jeżeli postępowanie zmierzające do wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie trwa dłużej niż to konieczne dla wyjaśnienia istotnych okoliczności faktycznych i prawnych albo dłużej niż to konieczne do załatwienia sprawy egzekucyjnej lub innej dotyczącej wykonania orzeczenia sądowego (przewlekłość postępowania). Dla stwierdzenia, czy w sprawie doszło do przewlekłości postępowania, należy w szczególności ocenić terminowość i prawidłowość czynności podjętych przez sąd w celu wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie albo czynności podjętych przez prokuratora prowadzącego lub nadzorującego postępowanie przygotowawcze w celu zakończenia postępowania przygotowawczego lub czynności podjętych przez sąd lub komornika sądowego w celu przeprowadzenia i zakończenia sprawy egzekucyjnej albo innej sprawy dotyczącej wykonania orzeczenia sądowego. Dokonując tej oceny, uwzględnia się łączny dotychczasowy czas postępowania od jego wszczęcia do chwili rozpoznania skargi, niezależnie od tego, na jakim etapie skarga została wniesiona, a także charakter sprawy, stopień faktycznej i prawnej jej zawichości, znaczenie dla strony, która wniosła skargę, rozstrzygniętych w niej zagadnień oraz zachowanie się stron, a w szczególności strony, która zarzuciła przewlekłość postępowania (art. 2 ust. 2 ustawy o skardze na przewlekłość).

O przewlekłości postępowania można mówić zarówno wtedy, gdy sąd nie podejmuje żadnych czynności, jak i wtedy, gdy je podejmuje, ale są one nieprawidłowe i w ich następstwie dochodzi do zwłoki w rozpatrzeniu sprawy (postanowienie Sądu Najwyższego z 24 lutego 2016 r., III SPP 53/15). Na znaczenie sprawnego rozstrzygania sporów sądowych, jako jednego z elementów zagwarantowanego konstytucyjnie prawa do sądu, zwraca się uwagę w literaturze (S. *Pikulski*, J. *Szzechowicz*, *Ludzki wymiar prawa a przewlekłość postępowania sądowego* (w:) *Księga Jubileuszowa Profesora Tadeusza Jasudowicza*, Toruń 2004, s. 353 i n.).

Ustawa o skardze na przewlekłość nie określa wprost, jaki okres oczekiwania na rozpoznanie sprawy należy uznać za nieuzasadnioną zwłokę. W dotychczasowym orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmowano,

że o przewlekłości postępowania apelacyjnego można zasadniczo mówić w przypadku bezczynności sądu drugiej instancji polegającej na niewyznaczeniu rozprawy apelacyjnej, która trwa co najmniej 12 miesięcy (postanowienia Sądu Najwyższego: z 12 maja 2005 r., III SPP 96/05; z 16 marca 2006 r., III SPP 10/06 oraz z 21 marca 2006 r., III SPP 13/06). Podobnie przyjmował Naczelny Sąd Administracyjny (postanowienia NSA: z 7 lipca 2006 r., I OPP 64/06; z 24 kwietnia 2008 r., I OPP 16/08 oraz z 4 czerwca 2008 r., I OPP 20/08).

Przenosząc powyższe rozważania na grunt niniejszej sprawy, stwierdzić należy, że naruszono w niej prawo do sądu w aspekcie rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki. Bezspornym faktem jest, że akta sprawy wraz z apelacją wpłynęły do Sądu Apelacyjnego w Krakowie 25 listopada 2020 r. (k. 363 akt sądowych). Zasadniczo Sąd dokonał jedynie czynności wstępnych (rejestracja sprawy, wylosowanie sędziego sprawozdawcy, przesłanie odpisu apelacji stronie przeciwnej). W dniu 3 kwietnia 2023 r. wpłynęło pismo pełnomocnika Skarżącej o wyznaczenie terminu rozprawy. Tego samego dnia Sąd Apelacyjny zarządził rozpoznanie sprawy poza kolejnością wpływu (k. 389 akt sądowych), a następnie zarządzeniem z 24 kwietnia 2023 r. wyznaczono termin rozprawy apelacyjnej na 20 czerwca 2023 r. (k. 393 akt sądowych). Rozprawa ta odbyła się – po jej zakończeniu 20 czerwca 2023 r. Sąd Apelacyjny w Krakowie wydał wyrok, kończący sprawę w II instancji (k. 412 akt sądowych). Innymi słowy, procedura odwoławcza trwała ponad dwa i pół roku (listopad 2020 r. – wpływ apelacji, kwiecień 2023 r. – wyznaczenie terminu rozprawy, czerwiec 2023 r. – przeprowadzenie rozprawy i wydanie wyroku).

Powyższe ustalenia przesądzają o zasadności skargi i skutkują przyjęciem, że w zaskarżonym postępowaniu zaszła przewlekłość procedowania. Niezależnie od argumentów powołanych w odpowiedzi na skargę (takich jak m.in. braki kadrowe Sądu Apelacyjnego w Krakowie), niewyznaczenie terminu rozpoznania sprawy przez okres ponad dwóch lat narusza standard rozpoznania sprawy sądowej bez nieuzasadnionej zwłoki. W orzecznictwie Sądu Najwyższego wskazuje się, że znaczny wpływ spraw, problemy kadrowe i obciążenie sędziów pracą pozostają bez wpływu na stwierdzenie przewlekłości postępowania w sprawie, w której wniesiono skargę (por. postanowienie Sądu Najwyższego

z 21 marca 2006 r., III SPP 13/06). Obciążenie pracą, liczba spraw oraz stan kadry orzeczniczej co najwyżej prowadzić mogą do stwierdzenia, że przewlekłość postępowania w konkretnej sprawie nie jest wynikiem zaniedbań, czy też uchybień ze strony sądu. Jednakże to na Państwie spoczywa obowiązek zorganizowania warunków należytego sprawowania władzy jurysdykcyjnej (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 16 marca 2006 r., III SPP 10/06; postanowienie Sądu Najwyższego z 7 lipca 2022 r., I NSP 204/22).

Uwzględniając skargę, wobec sformułowania przez Skarżącą stosownego żądania, Sąd Najwyższy miał obowiązek przyznać od Skarbu Państwa sumę pieniężną, o której mowa w art. 12 ust. 4 ustawy o skardze na przewlekłość. Suma ta nie stanowi odszkodowania za poniesione straty i utracone korzyści (art. 361 § 2 Kodeksu cywilnego). Nie jest również zadośćuczynieniem pieniężnym za doznaną krzywdę w rozumieniu art. 445 k.c. Suma ta pełni z jednej strony funkcję sankcji za wadliwe zorganizowanie wymiaru sprawiedliwości przez Państwo, z drugiej zaś funkcję rekompensaty dla strony za doznaną szkodę niematerialną, będącą wynikiem przewlekłości. Wskazany przepis określa granice rzeczowej rekompensaty (2.000,00 – 20.000,00 zł), a także stanowi, że wysokość sumy pieniężnej, we wskazanych granicach, wynosi nie mniej niż 500 zł za każdy rok dotychczasowego trwania postępowania, niezależnie od tego, ilu etapów postępowania dotyczy stwierdzona przewlekłość postępowania.

Skarżąca wniosła o zasądzenie sumy pieniężnej w wysokości 20.000,00 zł, co stanowi górną granicę kwoty, jaką sąd może przyznać (art. 12 ust. 4 ustawy o skardze na przewlekłość). Skoro postępowanie sądowe w niniejszej sprawie rozpoczęło się w październiku 2019 r. (k. 1-2 akt sądowych) i zakończyło prawomocnie w czerwcu 2023 r., to przyjmując kwotę 500 zł za każdy rok dotychczasowego trwania postępowania, Sąd Najwyższy przyznał Skarżącej sumę pieniężną w wysokości 2.000,00 zł.

Jednocześnie Sąd Najwyższy zasądził od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w Krakowie na rzecz Skarżącej kwotę 240 złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania wywołanego skargą [§ 14 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. 2015, poz. 1800 ze zm.); wcześniej nienależnie

uiszczoną opłatę od skargi zwrócono na konto pełnomocnika Skarżącej]. Z kolei w zakresie żądania wydania Sądowi rozpoznającemu sprawę zalecenia wyznaczenia rozprawy, w świetle przeprowadzenia rozprawy odwoławczej i wydania wyroku 20 czerwca 2023 r. – skarga podlegała oddaleniu.

Mając powyższe na względzie, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji postanowienia.

[SOP]

[ms]